

PRZEGLĄD

ROLNICZY, HANDLOWY I PRZEMYSŁOWY.

Pismo bezpłatne, wychodzące dwa razy na tydzień

przy

DZIENNIKU WARSZAWSKIM.

N^{ER} 45.

WARSZAWA.

ŚRODA.— d. 27 Maja
5 Czerwca 1853 roku.

OBWIESZCZENIE URZĘDOWE.

WARSZAWSKI OBER-POLICMAJSTER.

W celu zapobieżenia wypadkom, jakie dotąd miały miejsce z niedokładnego i nie podług wydanych rozporządzeń składania drzewa w szychty, co także bywa powodem, że w razie wynikłego pożaru, ratunek staje się utrudnionym, jak również wystawia na kalectwa, a częstokroć i na śmierć robotników przy szychtowaniu pracujących; w zastosowaniu się oraz do rozkazu JW. Warszawskiego wojennego generał-gubernatora z dnia 5 (17) września 1846 r., podaje niniejszem do publicznej wiadomości ułożone w tym przedmiocie przepisy, przez radę budowniczą roztrząsnięte i przez wyższą władzę zatwierdzone, a mianowicie:

1) Na placach pośród miasta pomiędzy zabudowaniami, czy to drewnianymi, czy to murowanymi, drzewa w szychty składać nie wolno, jeżeli nie ma miejsca tak obszernego, aby każda szychta w odległości przynajmniej 30stu łokci od zabudowań umieszczoną być mogła. Na dziedzińce i podwórza, nie mające téj obszerności, tyle tylko można dozwolnić przywozić drzewa, ile go miejscowa potrzeba na opał wymaga, pod tym jednak nieodzownym warunkiem, aby w szychty układane nie było i długo nie leżało, lecz niezwłocznie porzucone i w drwalniach lub piwnicach złożone zostało. Również tym samym zasadom podlegają składy drzewa rąbanego lub w klocach, tarcicach, balach, deskach i t. p., tak na opał jako też na fabrykaty stolarzom, cieślom, bednarzom, kołodziejom, stelmachom i t. p. rzemieślnikom potrzebnego.

2) Na placach górzystych i pochyłych składanie szychty drzewa wtenczas tylko dozwolone być może, jeżeli zachowanie należytego odstępu od brzegów góry i umocowanie szychty, zabezpieczy drzewo od osunięcia się na dół.

3) Układanie drzewa w szychty dozwolone być ma tylko na placach pustych, od wszelkich zabudowań odosobnionych, od miejscie pryncypalnych odległych. Na placach zaś nad brzegiem Wisły, nie inaczej jak w odległości 3ch prętów czyli 22¹/₂ łokci od brzegów Wisły, też składanie drzewa dozwalać się winno.

4) Na placu należycie splantowanym, nie wolno inaczej składać szychty, jak tylko w sposób na rysunku w kancelarji każdego komisarza policji wykonawczej znajdującym się wskazany.

5) Słupy zwykle wkopywane do wstrzymywania kłoców, powinny być z grubego, zdrowego i przynajmniej od 12 do 15 cali średnicy trzymającego drzewa, dobrze w ziemię osadzone, ryglem łokci 2¹/₂ długim

pod ziemią zaopatrzone, a nadto przewiązywania tak zwanymi odbiegami, powinny być przy każdej szychcie trzy lub cztery razy powtarzane.

6) Każda szychta powinna być tak ułożoną, aby na 12 łokci wysokości, miała przynajmniej 2 łokcie spadku; wyższych zaś szychty jak łokci 15 układać nie wolno.

7) Założenie pokładów, czyli tak zwanych 'poduszek i taganów, powinno być zupełnie poziome, to jest nie tylko odpowiednie do płaszczyzny gruntu miejscowego, lecz rzeczywiście do wagi ułożone tak, aby drzewo na nich leżące, prostopadle do ziemi ciążyło, nie dążąc bynajmniej do osunięcia się na bok.

8) Dotychczasowe podkładanie sztuk kamieniami, ceglami lub wiórami, zakazuje się; gdyż każda sztuka pomiędzy dwiema sztukami rzędu niższego spoczywać powinna.

9) Oprócz drogi dla nakładania drzewa pomiędzy szychtami zwyczajnej, odstępy pomiędzy szychtami w końcach tychże powinny być przynajmniej na trzy łokcie pozostawione tak, aby każdą szychtę łatwo obejść było można.

10) Do szychtowania drzewa należy używać ludzi trzeźwych, przytomnych, i z tą robotą obeznanym, pod kierunkiem jednego z nich najbieglejszego; ludzi zaś oddających się nałogowi pijaństwa, jako narażających siebie i drugich na nieszczęśliwe przypadki, oddalać.

11) Po zabezpieczeniu dokładnem słupów, wypada kłocce szychtować za pomocą lin mocnych, zdrowych i takowe do tychże słupów wiązać w pewnych odstępach.

12) Należy zachować wszelką ostrożność w wykonaniu téj roboty i mieć bacność na narzędzia zwykle używane, jako to: dragi, podpory i t. p., czyli te są mocne, z zdrowego materiału i w dobrym stanie.

13) Przy rozbiorze szychty, należy tę zachować ostrożność, aby kłocce były brane z kolei, nie zaś wybierane ze środka szychty.

Wzywa więc wszystkich właścicieli składów drzewa, aby stosując się do wyżej wspomnianych przepisów, nieinaczej, jak powyższym sposobem i na wskazanych placach, drzewo szychtować kazali, gdyż każdy sprzeciwiający się niniejszemu rozporządzeniu, sam sobie winę przypisze, jeżeli do dopełnienia tego środkiem egzekucyjnym zniwolonym zostanie.

Wzywa także wszystkich posiadających drzewo na opał w sztukach po dziedzińcach domów prywatnych, oraz w tarcicach, balach, deskach i t. p. na fabrykaty stolarzom, cieślom, bednarzom, kołodziejom, stelmachom i innym rzemieślnikom potrzebne, aby takowe śpiesznie po-

rzniętem i w drwalniach lub piwnicach złożonem zostało. Czuwanie nad całym tym porządkiem tak komisarzom cyrkulowym policji wykonawczej, jako też i administracyjnemu poruczonemu zostało.

Warszawa dnia 24 maja (5 czerwca) 1853 roku.

Jenerał-major, Gorłów.

Łatwe i tanie sposoby wyżywienia się, wrazie wysokich cen pokarmów.

Zebrali i spisał J. N. Kurowski.

1. O surogatach mąki zbożowej, do wypiekania chleba.

§ 3. Druga klasa tego rodzaju substancjów.

(Dalszy ciąg).

Drugie doświadczenie p. H. M. z Wieluńskiego wykonane, brzmi jak następuje:

„Klęska ogólna, mówi p. H. M. nieurodzaju, która dotknęła i okolice Wielunia, spowodowała mnie do zajęcia się czynnie, użyciem perzu w zastępstwie żyta na pożywienie dla ludzi. Czyniłem to z przekonania, że ze wszystkich surrogatów, których biedni zamiast chleba używają, perz jest najzdrowszym i najpożywniejszym, jak to w przedrukowanej z roczników gospodarskich rozprawie mojej w Tygodniku rolniczym wspomniałem. Ma bowiem pożywność marchwi, posiadając jej części składowe, i wchodzi do lekarstw czyszczących i łagodzących, a więc musi być zdrowym.

Wiele mnie kosztowało nim przekonałem włości mojej mieszkańców o użyteczności perzu; bo to rzecz nowa, ojcowie nasi jej nieznali! Dokonałem przecie tego, jedząc wspólnie barszcz i chleb z perzu, rozdając pokarmy te, po przekonaniu używających, że istotnie są z perzu zrobiezione, czemu wierzyć niechcieli, a wreszcie i innymi środkami dobro wolnie potrzebnych zmuszającemi do używania perzu, nieudzielając np. zboża, tylko w mąkę perzową zaopatrzonym. Powoli udało mi się do niego przyzwyczaić włości miejscowych, a od tych i okoliczni się ucza.

Tym udzieliłem chętnie nauki i próby. Największą przeszkodą w zaprowadzeniu ogólniejszego użycia perzu jest zmusna z nim robota. Potrzeba jednak i tę zawadę przemaga.

Z doświadczenia więc własnego, następną podaję o użyciu perzu wiadomość.

Perz najlepiej się zbiera z pola, z kup bowiem grabionych brany, za nadto jest za nieczyszczony. Zebrany oddziela się od trawy, którą korzeń wypuszcza. Drobne nitkowate korzonki na nim będące, obierać nie potrzeba, te bowiem uschną przy suszeniu i opadną tak, jak kielki siodu. Poczem wypłukany z piasku, przesusza się na płótnie lub trawie, rznie na grubą sieczkę i suszy. Suszyć potrzeba bardzo słabym ciepłem, gdyż łatwo się spali. Ususzony miele się na pytel, tak jak żyto. Mielony sam, zatyka kamienie, dla czego młynarze nie chętnie go mielą. Ze zbożem użyć się da jak najlepiej. Sam zaś mleć jest korzystniejszy na żarnach.

Żyta garcy 8 i perzu suszonego garcy 8, daje mąki zdanej na chleb garcy 12, i otrąb, które najwymyślniejsze bydło bardzo chętnie zjada garcy 6. Z mąki jest bochenków 3 funtowych 24.

Perzu samego suszonego garcy 8, daje mąki garcy 4, i otrąb

równiej dobroci jak poprzednie, garney 2. Z tej mąki jest bochenków 3 funtowych 8.

Daleko więc jest korzystniejszy, co do wydatku mąki, mleć sam perz jak z żytem zmieszany. Piecze się z kwasem rozczyniając rzadziej jak zbożową mąkę. Chleb z samego perzu jest czarny i cięższy od zwyczajnego, ale bardzo smaczny i da się długo od zepsucia konserwować.

Lud tutejszy je wiele żuru z mąki zakiszzonej. Żur z perzowej mąki wygląda czarno, ale jest tak smaczny, że kaźden nie z potrzeby nawet go jeść będzie chętnie, kto żur i chleb razowy lubi.

Nie dostrzegłem wcale aby użycie perzu było zdrowiu szkodliwym, chociaż się o to dowiadywałem. Przekonałem się zaś o pożywności jego.

Może być, że nieszczęsna potrzeba tegoroczna która dała powód do odkrycia jednego środka więcej do pożywienia ludzi spowoduje, że użycie pomału się rozszerzy i w używanie w innych nawet latach wniknie, na co w mojem przekonaniu zasługuje.

17. *Ciasto słodowe.* Tak się nazywa substancja, która w kadziach zacierowych przy warzeniu piwa pokrywa słodziny, oraz stanowi osad czyli męły brzezki. W niektórych browarach robią z niego podpiwek; najczęściej zaś używa się wraz z słodzinami na karm dla bydła; ciasto słodowe zawiera 75 do 78 proc. wody; resztę stanowią te same pożywne części, które się znajdują w mące zbożowej, w różnych atoli ilościach, podług sposobu robienia piwa. W prawdzie ciasto to uboższe jest w mączkę; lecz natomiast posiada wiele glutenu czyli kleju roślinnego, który w reprodukcji sił, tak ważną gra rolę, zresztą mączka łatwo może być zastąpiona, nawet nadpsutemi kartofflami (o czem obszerniej w drugim oddziale mówiąc: *O wyrabianiu chleba z ciasta słodowego*).

Chleb wypieczony w połowie na wagę, z tego ciasta i w połowie z mąki żytniej, z pozor, pulchności, koloru i smaku, tak dalece jest podobny do zwyczajnego, że największy znawca rozróżnić go od zbożowego nie jest w stanie. Nadto, ma on tę własność, iż będąc dobrze wypieczony, po 14 dniach jest jeszcze dosyć świeży i smaczny, bez najmniejszego śladu pleśni lub kwaśnienia, a tém bardziej gnicia, a zatem lepiej się jeszcze przechowuje, niżli zwyczajny chleb razowy.

„Dla przekonania się w tej mierze, mówi p. *Schlossberger*, kazałem zrobić jednocześnie dwa bochenki chleba: jeden z samej mąki razowej, a drugi z tejże mąki i równej wagi ciasta słodowego. Po upływie dni 14, pierwszy był tak twardy, iż prawie jeść go niebyło można; drugi zaś w środku trzymał jeszcze wilgoć i był nader smaczny“.

I pod względem ekonomicznym użycie tego ciasta na chleb jest nader ważnem. Korzec bowiem zesrutowanego siodu, daje około 14 funtów tegoż ciasta, a każde 7 funt. onegoż 4 funty chleba. Przyjmując iż w kraju naszym przerabia się 1,000,000 korcy jęczmienia na piwo, tedy podług powyższego, zyskałoby się 8,000,000 chleba, z materiału, który dotąd wcale na pokarm dla ludzi nie był używany, a zatem byłby to czysty dodatek do zwyczajnej masy pokarmu ludzkiego.

„Użycie ciasta słodowego do wypiekania chleba, mówi dalej p. *Schlossberger*, znajduję tak bardzo korzystnem, iż niewaham się wcale polecać go na surrogat mąki, nawet w pomyslniejszych aniżeli dziś stosunkach“.

Okoliczność, że ciasto to tylko w czasie warzenia piwa, może być zbierane, a w tym stanie nie da się długo konserwować, gdyż wkrótce

pleśnie, a nawet gnije, nie zmniejsza bynajmniej jego użyteczności, odkąd się przekonałem, iż można je wysuszyć w ciepłe około 80 stóp Reaumiera, zemleć ze zbożem i w postaci mąki, na długi czas zachować.

„Wszystko zatem przemawia, kończy p. Schlossberger, za użytecznością ciasta słodowego do powiększenia masy chleba zdrowego i pożywnego. I dla tego wielu piwowarów nadreńskich wypieka chleb z tym ciastem lub je sprzedaje piekarzom.

Ze ciasto słodowe jest dobrym surrogatem mąki zbożowej, od dawna jest znanem. Główną przyczyną że dotąd nie weszło ogólnie w używanie, zdaje się być to, że nie dosyć czyniono z niem doświadczeń. I tak z razu radzono brać na 10 funt. ciasta tego, 5 funt. mąki i 1 funt kwasu chlebowego; taki atoli chleb jest czarny, niepozorny i nie smaczny. Niektóre szczegóły wyrabiania tego chleba zamieszczamy w drugim oddziale niniejszego pisma.

(Dalszy ciąg nastąpi).

H A N D E L.

S P R A W O Z D A N I E

Zobrotu handlu zbożowego i drzewnego w roku 1852.

Port Gdański.

(Dalszy ciąg).

Handel wywozowy i ekspedycyjny w upłynionym roku nie wyszedł ze szczytów obrotów. Pomimo uletwień i pośpiechu, jakie przedstawia z nieocenionem poświęceniem utworzona przez hr. Andrzeja Zamojskiego żegluga parowa na Wiśle, ruch towarów nie powiększył się i Gdańsk niegdyś jeden z uajpierwszych placów handlu świata, z każdym dniem widzi upadającą ważność swoją. Dziś cały obrót sprowadzony tylko do kupna i sprzedaży pszenicy i drzewa, bo wartość wysłanych a poniższym wykazem objętych przedmiotów nie odpowiada ani zamożności, ani położeniu, ani historycznej wielkości takiego jak nasz portu.

W całej kampanji wyprowadzono do królestwa Polskiego, Austrii i Wolyńskich prowincji:

Wina szampańs. . . cent.	1,062	Indygo cent.	15
— różnego . . . —	4,272	Koszenili —	1
Rumu —	1,244	Kukurydzy —	6
Araku —	160	Kopalu —	28
Koniaku —	12	Szellaku —	27
Wódki —	22	Drzewa błękitu —	1,449
Likierów —	124	— czerw. —	45
Octu winnego . . . —	3	— złotego —	279
Porteru —	1,091	Migdałów —	64
Piwa —	1,383	Rodzynków —	67
Oliwy prowan. . . —	1,163	Wanilii —	2
Oleju kokosow. . . —	61	Imbieru —	31
Tranu —	192	Szafranu —	1
Śledzi holen. . . . —	625	Gwoździków —	5
— ordyn. becz.	29,733	Kakao —	22

Ryb centn.	36	Kwiatu muszkat. . . centn	7
Zywicy —	7,002	Cynamonu —	18
Kalafonii —	108	Pieprzu —	557
Sody —	9,894	Pimentu —	260
Potażu —	924	Musztardy —	22
Saletry —	776	Liści bobkowych . . . —	2
Salmiaku —	70	Korzeni różnych . . . —	4
Amoniak —	10	Ryżu —	4,522
Aluu —	881	Kawy —	883
Chloroku —	37	Cukra —	241
Gorzkiej soli . . . —	25	Syropu —	20
Gumy —	38	Oliwków —	35
Antimonium —	20	Kaparów —	462
Lakmusu —	67	Serdeli —	110
Braunsteinu —	416	Serów —	165
Piany morskiej (bimsteinu) —	73	Grochu zielonego . . . —	8
Politory —	25	Orzechów —	22
Grynszpanu —	41	Wody mineralnej . . . —	10
Minium —	264	Krochmalu —	4
Sadzy —	3	Aptekar. towarów . . . —	162
Boraxu —	38	Senesu w liściach . . . —	20
Terpentyny —	25	Magnezjy —	25
Smoly kamiennój pół beczek	2	Porcelany —	50
Jabłek galasowych centn.	90	Fajansu —	186
Atramentu —	9	Szteingutu —	5
Siarki —	7,223	Cymentu —	4,260
Bursztynu —	8	Gliny w bryłach —	621
Farbier. wyrobów. . . —	8	— białej —	14
Ziemi farbierskiej . . —	200	— do fabr. fajek . . . —	16
Kredy malarskiej . . . —	737	Kamieni młyńskich . . sztuk	2
Białej kredy (Szteinkreide) —	3,247	186 sztuk szlifier. . . centn.	67
Tafilmarmnaowych . . —	70	Cegiel ognio-trwał. . . sztuk	98,000
Komin i wyr. feldsp. . —	65	1 komin marmur. . . centn.	10
Tytaniu w liściach . . —	1,881	Narzędzi robotnicz. . . —	155
Kardów —	191	10 młock. przenos. . . —	282
Bawelny —	6,913	1 sieczkarnia —	10
Worków —	313	Warsztatów tkack. . . . —	31
Skór surowych —	1,453	6 bab do pali —	154
Mat słoniowych . . . —	4	Machinek do kork. . . . —	7
Guano —	297	Rozmaitych machin . . . —	10,020
428 bloków miedzi . . —	111	Części machin —	186
Ołowiu —	8,716	Kowalskiej roqoty . . . —	8
Cyny —	458	Goździ żelaznych —	81
Blachy mosiężnej . . . —	16	Towarów żelaznych . . . —	871
— pobielanej —	426	Żelaza w sztabach . . . —	1,032
Stali —	712	Drutu żelaznego —	8
Drutu stalowego —	2	Kół do kolei żel. —	1,003
Narzęd. roln. i gosp. . . —	83	14,407 szyn do kolei. . . —	53,091
Nożyc do strz. owiec . . —	6	Węgla kamiennych łasztów	790
Pił. —	4	Koksu (Coacks) —	33
		Kogutów zagranicz. . . sztuk	7
		Kur —	12

